

BIBLIOTEKA SĄDOWA

ZARYS METODYKI PRACY MEDIATORA W SPRAWACH CYWILNYCH

REDAKCJA NAUKOWA
ANETA M. ARKUSZEWSKA
JERZY PLIS

ANETA M. ARKUSZEWSKA, ANNA KOŚCIÓŁEK
JAKUB M. ŁUKASIEWICZ, JERZY PLIS
TOBIASZ SERAFIN

LEX

a Wolters Kluwer business

BIBLIOTEKA SĄDOWA

ZARYS METODYKI PRACY MEDIATORA W SPRAWACH CYWILNYCH

REDAKCJA NAUKOWA
ANETA M. ARKUSZEWSKA
JERZY PLIS

ANETA M. ARKUSZEWSKA, ANNA KOŚCIÓŁEK
JAKUB M. ŁUKASIEWICZ, JERZY PLIS
TOBIASZ SERAFIN

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2014

Stan prawny na 1 czerwca 2014 r.

Recenzent

Prof. zw. dr hab. Elżbieta Ura

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Joanna Maź

Opracowanie redakcyjne

JustLuk

Łamanie

Wolters Kluwer

Projekt graficzny okładki

Marcin Domitrz

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2014

ISBN: 978-83-264-3282-8

Wydane przez:

Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Przedmowa	13
Rozdział I	
Geneza instytucji mediacji	15
1. Mediacja w czasach starożytności	15
2. Mediacja w średniowieczu	18
3. Historia mediacji w państwach anglosaskich	19
4. Recepcja mediacji w Europie	22
4.1. Mediacja w konfliktach międzynarodowych	22
4.2. Recepcja mediacji w Europie Zachodniej i Środkowo-Wschodniej ...	22
5. Geneza mediacji w Polsce	25
Wykorzystana literatura	31
Rozdział II	
Mediacja w polskim prawie cywilnym	33
1. Regulacje prawne mediacji	33
1.1. Regulacja mediacji w kodeksie postępowania cywilnego	33
1.2. Regulacja mediacji w innych aktach prawnych	37
1.2.1. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121)	37
1.2.2. Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 z późn. zm.)	38
1.2.3. Europejska Konwencja o wykonywaniu praw dzieci, sporządzona w Strasburgu dnia 25 stycznia 1996 r. (Dz. U. z 2000 r. Nr 107, poz. 1128)	38
1.2.4. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 listopada 2005 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 218)	39
1.2.5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/	

WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. Urz. UE L 136 z 24.05.2008, s. 3)	40
2. Kodeksy etyki mediatora i standardy prowadzenia mediacji oraz szkolenia mediatorów	47
2.1. Kodeks Etyki Mediatora – Krajowego Stowarzyszenia Mediatorów ..	48
2.2. Europejski kodeks postępowania dla mediatorów (dokument nieformalny, przyjęty na konferencji w Brukseli w dniu 2 lipca 2004 r. przez Komisję Europejską)	48
2.3. Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich (uchwalony przez Społeczną Radę do spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości)	51
2.4. Standardy prowadzenia mediacji i postępowania mediatora (uchwalone przez Społeczną Radę do spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości w dniu 26 czerwca 2006 r.)	52
2.5. Standardy szkolenia mediatorów (uchwalone przez Społeczną Radę do spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości w dniu 29 października 2007 r.)	56
3. Rodzaj spraw podlegających mediacji oraz wyłączonych spod niej	59
4. Uгода a porozumienie (pojednanie)	60
Wykorzystana literatura i źródła internetowe	61

Rozdział III

Rodzaje mediacji	62
1. Uwagi ogólne	62
2. Mediacja facylitatywna i mediacja ewaluatywna	63
3. Mediacja oparta na interesach stron i mediacja transformatywna	64
4. Mediacja narratywna	65
5. Mediacja humanistyczna	66
Wykorzystana literatura	67

Rozdział IV

Naczelne zasady mediacji	68
1. Uwagi ogólne	68
2. Zasada dobrowolności	70
3. Zasada poufności	73
4. Zasada elastyczności – zmniejszonego formalizmu	76
5. Zasada szybkości postępowania	77
6. Zasada bezstronności i neutralności mediatora (działanie <i>fair play</i>)	81
7. Zasada niskich kosztów mediacji	82
8. Zasada autonomii konfliktu	85
9. Zasada poszanowania godności wszystkich uczestników	86

10. Zasada satysfakcji dla obydwu stron	87
Wykorzystana literatura i źródła internetowe	87
Rozdział V	
Cechy i zadania dobrego mediatora	90
1. Przymioty dobrego mediatora	90
1.1. Neutralność i bezstronność	90
1.2. Predyspozycje osobowościowe mediatora	93
1.3. Umiejętności mediatora	97
2. Role i zadania mediatora	98
2.1. Prowadzenie mediacji oraz czuwanie nad jej tokiem	98
2.2. Wspieranie stron mediacji w dążeniu do porozumienia	100
2.3. Tworzenie wariantów zakończenia sporu	102
Wykorzystana literatura	104
Rozdział VI	
Fazy i etapy mediacji	105
1. Zainicjowanie postępowania mediacyjnego	105
1.1. Mediacja instytucjonalna	105
1.2. Mediacja umowna (kontraktowa) lub wnioskowa	107
1.3. Umowa o przeprowadzenie mediacji	111
2. Działania mediatora przed rozpoczęciem posiedzenia mediacyjnego	112
2.1. Nawiązanie relacji ze stronami	112
2.2. Wstępne gromadzenie materiału	115
2.3. Opracowanie planu mediacji	117
2.4. Wyznaczenie posiedzenia mediacyjnego	118
3. Działania mediatora po wdaniu się w rozwiązywanie konfliktu	120
3.1. Wprowadzenie do mediacji przez mediatora – aranżacja miejsca mediacji, określenie roli stron i mediatora oraz porządku mediacji ...	120
3.2. Prezentacja stanowiska przez każdą ze stron	126
3.3. Cyrkulacja pomiędzy stronami – konwersacja	127
3.4. Zbliżanie się do kompromisu i sposoby porozumienia – uzgadnianie stanowisk stron	129
4. Zakończenie mediacji	130
4.1. Sformalizowanie ugody lub porozumienia. Protokół z mediacji	130
4.2. Złożenie do sądu wniosku o zatwierdzenie lub nadanie klauzuli wykonalności ugodzie mediacyjnej (ewentualnie pisma o cofnięcie pozwu lub wniosku) oraz odpowiednie czynności sądu ..	133
Wykorzystana literatura i źródła internetowe	135
Rozdział VII	
Bariery w negocjacjach i mediacji. Sposoby przeciwdziałania	137
1. Bariery komunikacyjne	137
1.1. Bariery w komunikacji i ich źródła	138
1.2. Przewycięzanie barier komunikacyjnych	141
1.3. Rola mediatora w przewycięzaniu barier komunikacyjnych	143

2. Emocje	147
2.1. Emocje	147
2.2. Emocje negatywne	149
2.3. Przyczyny i skutki negatywnych emocji	149
2.4. Przeciwdziałanie negatywnym emocjom	151
2.5. Wzmacnianie i rozwijanie emocji pozytywnych	152
3. Brak zaufania	153
3.1. Brak zaufania i jego skutki	153
3.2. Budowa zaufania	154
4. Bariery percepcyjne	156
4.1. Stereotypy	156
4.2. Bariery percepcyjne i ich zwalczanie	157
Wykorzystana literatura	159

Wzory pism w postępowaniu mediacyjnym

1. Wzór umowy o przeprowadzenie mediacji między stronami a mediatorem (nr 1)	163
2. Wzór umowy o przeprowadzenie mediacji między stronami a mediatorem (nr 2)	164
3. Wzór umowy o przeprowadzenie mediacji między stronami a mediatorem (nr 3)	166
4. Wzór umowy mediacyjnej zawieranej między stronami	169
5. Wzór klauzuli mediacyjnej zamieszczonej w treści umowy o przeprowadzenie mediacji	171
6. Wzór odmowy przeprowadzenia mediacji kierowany do sądu	172
7. Wzór odmowy przeprowadzenia mediacji kierowany do strony	173
8. Wzór odmowy przeprowadzenia mediacji kierowany do pełnomocnika strony	174
9. Wzór wniosku o przeprowadzenie mediacji (nr 1)	175
10. Wzór wniosku o przeprowadzenie mediacji (nr 2)	176
11. Wzór zgody strony na przeprowadzenie mediacji i osobę mediatora	178
12. Wzór zgody strony na przeprowadzenie mediacji bez zgody na osobę mediatora	179
13. Wzór zaproszenia na mediację (nr 1)	180
14. Wzór zaproszenia na mediację kierowanego do pełnomocnika strony	181
15. Wzór zaproszenia na mediację (nr 2)	182
16. Wzór wniosku o przedłużenie terminu mediacji	184
17. Wzór wniosku o zapoznanie się z aktami sprawy	185
18. Wzór wniosku o zawieszenie postępowania sądowego	186
19. Wzór wniosku o podjęcie postępowania sądowego	187
20. Wzór ugody zawartej przed mediatorem	188
21. Wzór ugody – Zniesienie współwłasności rzeczy ruchomych	190
22. Wzór ugody – Podział majątku dorobkowego	192
23. Wzór ugody – Zapłata długu	194
24. Wzór ugody z tytułu roszczeń wynikających z umowy sprzedaży	196

25. Wzór ugody obejmującej rozwód i załatwienie spornych kwestii dotyczących zaspokajania potrzeb rodziny, alimentów, sposobu sprawowania władzy rodzicielskiej i kontaktów z dziećmi z tzw. planem wychowawczym	197
26. Wzór porozumienia – Plan wychowawczy	201
27. Wzór porozumienia z opieką naprzemienną nad małoletnim dzieckiem ...	203
28. Wzór ugody o naprawienie szkody przez pracownika	205
29. Wzór ugody z tytułu odszkodowania za dyskryminację	207
30. Wzór ugody w zakresie zmiany rozwiązania umowy o pracę	208
31. Wzór protokołu z przeprowadzonej mediacji instytucjonalnej	209
32. Wzór protokołu z mediacji kontraktowej (wnioskowej) – uproszczoney	211
33. Wzór protokołu z mediacji prowadzonej przez Internet	212
34. Wzór deskrypcji z przeprowadzonej mediacji kontraktowej (lub wnioskowej), gdy nie doszło do zawarcia ugody	213
35. Wzór wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej w postępowaniu mediacyjnym (nr 1)	214
36. Wzór wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej w postępowaniu mediacyjnym (nr 2)	215
37. Wzór wniosku o nadanie klauzuli wykonalności ugodzie zawartej w postępowaniu mediacyjnym (nr 1)	216
38. Wzór wniosku o nadanie klauzuli wykonalności ugodzie zawartej w postępowaniu mediacyjnym (nr 2)	217
39. Wzór cofnięcia pozwu w postępowaniu sądowym	218
40. Wzór rachunku za przeprowadzoną mediację	219
41. Wzór wezwania do uiszczenia należności za przeprowadzoną mediację	220
Literatura wykorzystana do opracowania wzorów pism	221
Autorzy	223

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- k.r.o. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 788 z późn. zm.)
- u.k.s.c. – ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 z późn. zm.)

Inne

- ADR – *Alternative Dispute Resolution* (alternatywne metody rozwiązywania sporów)
- EP – Edukacja Prawnicza
- FMCS – *Federal Mediation and Conciliation Service* (Federalna Służba Mediacyjno-Pojednawcza)
- KSM – Krajowe Stowarzyszenie Mediatorów

PRZEDMOWA

Mediacja jako alternatywna metoda rozwiązywania sporów nie jest zjawiskiem nowym, jednak dopiero współcześnie staje się istotnym składnikiem systemu prawa i wymiaru sprawiedliwości. Mediacja w sprawach cywilnych została wprowadzona do polskiego systemu prawnego ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172, poz. 1438), dzięki czemu ustawodawca dał zważnionym stronom istotny instrument umożliwiający im rozwiązanie konfliktu (na skutek pojednania lub zawarcia ugody) przez własne zaangażowanie, ale przy udziale wspomagającego je podmiotu – mediatora.

Mediator to bezstronna, neutralna, rzetelna i kompetentna osoba, która pomaga uczestnikom mediacji w przedstawieniu swoich racji przy dochodzeniu do porozumienia przez zapewnienie satysfakcji emocjonalnej i materialnej oraz w osiągnięciu konkretnych rozwiązań. Jako niezależna osoba trzecia mediator pomaga w nawiązaniu dialogu pomiędzy uczestnikami mediacji, wspiera ich w dążeniu do zidentyfikowania oraz wyjaśnienia spornych kwestii, w rozważeniu dostępnych rozwiązań oraz osiągnięciu jednomyślnego porozumienia. Zadanie mediatora nie jest łatwe i wymaga od niego nie tylko dobrej znajomości technik prowadzenia mediacji, ale też odpowiednich umiejętności, kwalifikacji oraz wiedzy. Aby je zdobyć, przyszli mediatorzy przechodzą liczne szkolenia, kursy, kończą studia podyplomowe z zakresu mediacji, czerpią wiedzę także z fachowej literatury o mediacji, w postaci poradników lub podręczników. Temu samemu celowi ma służyć niniejsza praca zbiorowa. Łączy ona w sobie elementy teoretyczne oraz praktyczne. W poszczególnych rozdziałach autorzy przedstawili genezę instytucji mediacji, ustawodawstwo prawne – z podaniem konkretnych przepisów prawa regulujących mediację, kodeksy etyki mediatora oraz standardy postępowania mediacyjnego i kształcenia przyszłych mediatorów, naczelne zasady mediacji, rodzaje mediacji, cechy i zadania dobrego mediatora, fazy i etapy mediacji oraz bariery w mediacji i sposoby przeciwdziałania im. Pracę zamykają wzory pism występujące w postępowaniu mediacyjnym i tworzone przez mediatorów w codziennej pracy. Autorzy starali się, aby niniejsza pozycja była zarówno praktycznym komentarzem dla osób przygotowujących się dopiero do zawodu mediatora, jak i przydatnym uzupełnieniem wiedzy dla już działających mediatorów, praktyków prawa (m.in. sędziów, adwokatów, radców prawnych) oraz stron, które pragną rozwiązania swojego sporu w sposób polubowny, a także dla każdego, kto chce uzyskać lub pogłębić wiedzę na temat mediacji i osoby mediatora.

Autorami pracy są stali mediatorzy, praktycy oraz teoretycy prawa, na co dzień zajmujący się zagadnieniami mediacji rodzinnych, cywilnych, gospodarczych oraz pracowniczych.

Oddając niniejszą pracę w ręce czytelników, mamy nadzieję, że będzie ona przydatnym *vademecum*, uzupełnieniem innych pozycji książkowych zajmujących się problematyką mediacji i mediatora.

Redaktorzy
Aneta M. Arkuszewska i Jerzy Plis

GENEZA INSTYTUCJI MEDIACJI

1. Mediacja w czasach starożytności

Mediacja jako metoda rozwiązywania sporów miała swój początek w odległej starożytności. Instytucja ta znana była już w czasach antycznych i dawała możliwość rozwiązania sporu pomiędzy stronami na drodze pojednawczej. W wielu aspektach mediacja stosowana była dużo wcześniej niż formy współczesnych postępowań przed sądami.

Pierwsze wzmianki o stosowaniu mediacji pochodzą z państwa Sumerów, które istniało w IV tysiącleciu przed naszą erą w Mezopotamii. Cywilizacja i kultura Sumerów opierała się na tradycyjnym modelu rozwiązywania sporów przy pomocy rad, które pełniły funkcję sądów. Nim jednak sprawa trafiła przed oblicze rady, była przedstawiana „maszkimowi” pełniącemu funkcję komisarza, do którego zadań należało mediowanie pomiędzy zwaśnionymi stronami w celu polubownego załatwienia sprawy.

Rozpowszechnienie mediacji na pozostałe kultury starożytne nastąpiło przez ekspansję państwa Sumerów, w postaci militarnej i gospodarczej. Głównym czynnikiem determinującym ekspansję mediacji jako formy rozwiązywania sporu były kontakty handlowe z ówczesnymi cywilizacjami. Tym sposobem mediację zaczęto stosować w starożytnym Egipcie, a w późniejszym okresie również w greckich miastach-państwach oraz w ówczesnym Rzymie.

W antycznej Grecji pewne załączki filozoficzno-prawnych koncepcji dotyczących mediacji widoczne są w pismach Platona i Arystotelesa. W praktyce istniała instytucja tzw. sędziego rozjemczego, pełniącego funkcję ówczesnego mediatora, którym mógł zostać dobrowolnie (tj. sam zgłaszał swoją gotowość do pełnienia wyżej wymienionej funkcji) obywatel grecki powyżej 60. roku życia. Wprowadzenie cenzusu wieku miało na celu zapewnienie gwarancji, jakości przeprowadzanych postępowań mediacyjnych. Powszechny szacunek oraz duży багаż doświadczeń życiowych osób, które pełniły funkcję sędziego rozjemcy, sprawiały, że postępowania mediacyjne prowadzone przez nie często kończyły się sukcesem. W każdym przypadku sędzia był wybierany przez strony sporu, a jego zadaniem było doprowadzenie do ugody; jeżeli porozumienia nie udało się osiągnąć, kierowano sprawę do sądu przysięgłych (gr. *hela*). Jak wynika z powyższego opisu, instytucja ta miała takie przymioty współczesnej mediacji, jak: dobrowolność wyboru mediatora, autonomia konfliktu oraz możliwość odwołania się do trybu adiu-dykacyjnego w razie nieosiągnięcia porozumienia.

W systemie prawnym starożytnego Rzymu instytucje polubowne były na tyle rozwinięte, że to właśnie ich łacińskie nazwy są podstawą nazw współczesnych form alternatywnego rozwiązania sporów i związanej z nimi terminologii. Najstarszy i najbardziej rozpowszechniony był zapewniający poufność arbitraż, a uzyskane tą drogą rozstrzygnięcie – *receptum arbitrii*, zwane też *compromissum* – podlegało egzekucji z udziałem pretora. Drugą instytucją była mediacja, która podobnie jak arbitraż była rozpowszechniona i stosowana na całym obszarze ówczesnego Rzymu.

W praktyce proces mediacji przeprowadzany był przez tzw. dobrych przyjaciół, którzy odgrywali rolę mediatorów. Tę funkcję mogły pełnić tylko osoby powszechnie szanowane. Najczęstszym sposobem przeprowadzania mediacji było przekazywanie przez mediatora stanowiska jednej, jak i drugiej strony konfliktu, aż do momentu wypracowania kompromisu zadowalającego obie strony. Najczęściej korzystano z mediacji w sprawach z zakresu spraw rodzinnych, w szczególności dotyczących podziału majątku spadkowego. Takie sprawy, ze względu na bliskie i długotrwałe relacje między stronami, sprzyjały poszukiwaniu rozwiązań polubownych. W tym przypadku szybkie zakończenie sporu było niezwykle istotne. Było to związane z możliwością przygotowania ziemi uprawnej i nie powodowało utraty plonów z danego roku z powodu toczącego się konfliktu. Mediacja była również stosowana w sporach dotyczących prawa własności oraz drobnych przestępstw.

Za czasów panowania cesarza Dioklecjana, na przełomie III i IV w. naszej ery, sądownictwo państwowe zostało całkowicie zastąpione sądownictwem polubownym. Niestety eksperyment nie trwał długo, jednak idea alternatywnego rozstrzygnięcia sporów pozostała żywa do naszych czasów. Procedury związane z procesem mediacyjnym w ówczesnym czasie były oparte w głównej mierze na podstawie zwyczaju. Dopiero Justyniańskie *Digesta* z VI w. naszej ery zawierały przepisy regulujące kompleksowo instytucję mediacji, choć osoby pełniące funkcję mediatorów nazywano różnymi terminami, m.in.: *internuncius*, *medium*, *intercessor*, *philantropus*, *interpolator*, *conciliator*, *interlocutor*, *interpres* i finalnie *mediator*. Powyższe przepisy wprowadzały możliwość zawierania ugód mediacyjnych na gruncie prawa spisane, co w dużej mierze zwiększyło wykonalność zawartych porozumień. Częstym elementem zapewniającym urzeczywistnienie uzgodnionego porozumienia pomiędzy stronami było zobowiązanie zapłaty kary pieniężnej każdej ze stron konfliktu w sytuacji naruszenia ustaleń porozumienia. Występowały przypadki, w których za próbę wszczęcia postępowania sądowego, wbrew zawartej ugodzie, strony przewidywały obowiązek zapłaty sumy pieniężnej kilkakrotnie większej niż wart był przedmiot sporu. Takie działania sprawiały, że mało kto decydował się na niedotrzymanie warunków ugody zawartej przy udziale mediatora.

Mediacja, czyli metoda polubownego rozwiązywania sporów, występowała jako jedna z dominujących form rozwiązywania konfliktów w Azji, Europie oraz w Afryce. Co ważne, w niektórych częściach Azji uważano wniesienie sprawy do sądu za „wstydliwą ostatnią instancję” rozstrzygnięcia sporu, wykorzystywaną przez zwaśnione strony w sytuacji, gdy inne możliwości rozwiązania sporu nie przyniosły oczekiwanego rezultatu. W Chinach i innych kulturach azjatyckich porozumienia osiągnane były w znacznej części przy pomocy kompromisów, a nie wymuszeń.

W starożytnych Chinach za sprawą filozofii wyznawanej i głoszonej przez Konfucjusza uważano, że każde społeczeństwo powinno być w stanie samo rozwiązać swoje problemy w postaci konfliktów powstających pomiędzy jego członkami. Wyznawanie

i życie ludzi zgodnie z tą filozofią sprawiało, że mediacja miała dogodny grunt do rozwoju i zwiększania znaczenia jako sposobu rozwiązywania konfliktów w sposób polubowny. Ważnym elementem zwiększającym znaczenie mediacji była obawa przed utratą twarzy, co wiązało się z utratą szacunku i godności. Natomiast przyczynienie się czy też spowodowanie u innej osoby utraty twarzy było uznawane za naruszenie norm społecznych, co w konsekwencji wywoływało poczucie głębokiego poniżenia. Zastosowanie mediacji, w której w rolę mediatora wcielał się najczęściej zaufany człowiek z elit społecznych, chroniło uczestników właśnie przed utratą twarzy.

Za czasów Konfucjusza rozstrzygnięcie sporu przez organ sądowy uważano za drugi najlepszy sposób rozwiązywania konfliktu. Jednak bardzo ceniono sobie w tym okresie powszechnie stosowaną drogę rozwiązywania sporów przez tzw. pośrednika. Osoba pośrednika miała za zadanie przekazywać informacje i oferty stronom będących w konflikcie. Powyższe czynności były powtarzane do momentu, aż same strony doszły do najbardziej odpowiadającego im rozwiązania sporu. Działania ówczesnego mediatora w postaci ułatwiania stronom dojścia do osiągnięcia kompromisu były bardzo zbliżone do działań, jakie podejmuje się we współczesnej mediacji.

Liczne dokumenty potwierdzają stosowanie mediacji w Chinach od najdawniejszych czasów, a w szczególności w okresie panowania dynastii Tang (618–907 r.), Sung (960–1127 r.), Ming (1368–1644 r.) i Qing (1644–1911 r.). Za panowania dynastii Ming istniał zwyczaj budowania budynków *shenming* (wyraz ten oznacza wyjaśnianie argumentów), które miały służyć jako miejsca spotkań zwaśnionych stronom oraz osób trzecich odgrywających rolę mediatorów. Budynki znajdowały się w większości wiosek w ówczesnych Chinach, a funkcję mediatorów pełniły starszyzny wiosek, które mediowały między mieszkańcami danej społeczności.

W czasie sprawowania władzy przez dynastię Qing procedura rozwiązywania konfliktów uległa zmianom, które w konsekwencji doprowadziły do wyłonienia się trzech sytuacji, gdy można było zastosować mediację. Pierwszym z nich była próba zawarcia porozumienia między stronami, bez udziału urzędnika. Najczęściej w takiej sytuacji zwracano się z prośbą o mediowanie do głowy rodu lub też do najważniejszej osoby w wiosce, która była powszechnie szanowana. Dzięki takiej mediacji wiele spraw kończyło się zawarciem ugody między stronami konfliktu. Drugim sposobem było wniesienie sprawy do urzędnika, który decydował o wyborze mediatora. Podobnie jak w pierwszym przypadku funkcję mediatora sprawował naczelnik wioski lub głowa danego rodu. Urzędnik przy wyborze mediatora kierował się skalą konfliktu. W drobnych sprawach odsyłał zainteresowane strony do osoby, która przeprowadzała mediację i jednocześnie pełniła funkcję przywódcy danego rodu. W owych sprawach było to najbardziej praktyczne rozwiązanie, ponieważ osoba przewodząca danemu rodowi była dobrze zorientowana w sprawie danego konfliktu, a to w naturalny sposób ułatwiało jej odegranie roli mediatora. W sprawach bardziej skomplikowanych i obejmujących strony konfliktu wywodzące się z co najmniej dwóch rodów sprawy były kierowane do naczelnika wioski. Trzecim sposobem przeznaczonym dla spraw o dużej wadze oraz dla spraw, które nie znalazły rozwiązania przy pomocy mediatorów w obrębie danej społeczności, była mediacja prowadzona przez samego urzędnika. Na tym etapie ówczesna mediacja była bardziej zbliżona do współczesnego arbitrażu. Było to związane z faktem, że strony sporu nie miały możliwości wyboru mediatora, którym z urzędu zostawał przedstawiciel władz na danym terenie.

■ Publikacja przedstawia zbiór zasad dotyczących sposobu wykonywania pracy mediatora w sprawach cywilnych, łącząc przy tym elementy teoretyczne oraz praktyczne.

■ W książce omówiono genezę instytucji mediacji, ustawodawstwo prawne – z podaniem konkretnych przepisów prawa regulujących mediację, kodeksy etyki mediatora oraz standardy postępowania mediacyjnego i kształcenia przyszłych mediatorów. Zaprezentowano również naczelną zasady mediacji oraz jej rodzaje. Szczególnie dokładnie opisano cechy i zadania dobrego mediatora oraz fazy i etapy mediacji. Uzupełnieniem rozważań jest przedstawienie barier w mediacji i sposobów im przeciwdziałania. Całość pracy zamyka bogaty wykaz wzorów pism występujących w postępowaniu mediacyjnym tworzonych przez mediatorów w codziennej pracy.

■ Autorami opracowania są stali mediatorzy, praktycy oraz teoretycy prawa zajmujący się zagadnieniami mediacji rodzinnych, cywilnych, gospodarczych oraz pracowniczych.

■ Publikacja może być zarówno praktycznym komentarzem dla osób przygotowujących się do zawodu mediatora, jak i przydatnym uzupełnieniem wiedzy dla mediatorów, sędziów, adwokatów i radców prawnych. Zainteresuje także strony, które pragną rozwiązania swojego sporu w sposób polubowny.

ISBN 978-83-264-3282-8

9 788326 432828

Cena 119 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01

zamowienia.książki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

9 788326 432828 W01P01